

Casim Avcı, Prof.Dr.

1964 yılında Artvin Şavşat'ta doğdu. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu (1986). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Gülsüm b. Muhammed ve Sahifesi" adlı teziyle yüksek lisansını (1990), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "İslâm-Bizans İlişkileri (m. 610-847): Diploması, Din, Bilim ve Sanat Alanlarında" çalışmasıyla doktorasını tamamladı (1997). 2011 yılında doçent, 2016'da profesör oldu. Halen Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesidir.

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Yayın No. 652
İSAM Yayınları 26
Temel Kültür Dizisi 3
© Her hakkı mahfuzdur.

SON PEYGAMBER HZ. MUHAMMED
(Hayatı, Şahsiyeti, İslâm Dini ve Kültüründeki Yeri)

editör

Casim Avcı

TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)
tarafından yayına hazırlanmıştır.
İcadiye-Bağlarbaşı Cad. 38 Üsküdar/İstanbul
Tel. 0216. 474 08 50
www.isam.org.tr yayin@isam.org.tr

Bu kitap
Türkiye Diyanet Vakfı Müttevelli Heyeti'nin
28.12.2004 gün ve 1163 sayılı kararıyla basılmıştır.

Birinci Basım: Ağustos 2007
Onbirinci Basım: Kasım 2021
ISBN 978-975-389-925-3

Basım, Yayın ve Dağıtım
TDV Yayın Matbaacılık ve Tic. İşl.
Ostim OSB Mahallesi, 1256 Cadde, No: 11
Yenimahalle/Ankara
Tel. 0312. 354 91 31 (pbx) Faks. 0312. 354 91 32
bilgi@tdv.com.tr
Sertifika No. 48058

Son peygamber Hz. Muhammed (hayatı, şahsiyeti, İslâm dini ve kültüründeki yeri)/Casim Avcı (ed.). – 11. bs. – İstanbul ; Ankara : İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) ; Türkiye Diyanet Vakfı, 2021.

231 s. ; 19,5 cm. – (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları ; 652. İSAM Yayınları ; 26. Temel Kültür Dizisi ; 3)

Dizin ve kaynakça var.

ISBN 978-975-389-925-3

İçindekiler

Editörün Önsözü • 9

Giriş • 15

Hız. Peygamber'in Doğduğu ve Yetiştığı Çevre • 17

Birinci Bölüm

HZ. PEYGAMBER'İN HAYATI

I. Hız. Muhammed'in Peygamberlikten Önceki Hayatı • 27

A. Soyu, Çocukluğu ve Gençliği • 27

B. Hız. Hatice ile Evlenmesi • 32

C. Kâbe Hakemliği • 34

II. Hız. Muhammed'in Peygamberlik Dönemi • 34

A. Mekke Dönemi • 34

1. İlk vahyin gelişi • 34

2. İlk müslümanlar • 36

3. Açık davetin başlaması • 37

4. Hamza b. Abdülmuttalib ve Ömer b. Hattâb'ın müslüman oluşu • 42

5. Habeşistan'a hicret • 43

6. Kureyş'in boykotu • 44

7. Ebû Tâlib ve Hız. Hatice'nin vefatı • 45

8. Tâifliler'i İslâm'a davet • 45

9. İsrâ ve mi'rac • 47

10. Akabe biatları • 48

11. Medine'ye (Yesrib) hicret • 50

B. Medine Dönemi • 53

1. Hız. Peygamber'in Medine'deki ilk faaliyetleri • 53

2. İç ve dış tehlikeler-bazı gazve ve seriyyeler • 57

3. Bedir Gazvesi • 59
4. Benî Kaynuka' Gazvesi • 60
5. Uhud Gazvesi • 62
6. Recî' Vak'ası • 64
7. Bi'rîmaûne Faciası • 65
8. Benî Nadîr Gazvesi • 66
9. Müreysi' (Benî Mustalik) Gazvesi • 66
10. İfk hadisesi • 67
11. Hendek Gazvesi • 68
12. Benî Kurayza Gazvesi • 71
13. Hudeybiye Antlaşması • 71
14. İslâm'a davet mektupları • 74
15. Hayber'in fethi • 76
16. Mûte Savaşı • 76
17. Mekke'nin fethi • 77
18. Huneyn (Hevâzin) Gazvesi • 81
19. Tâif Kuşatması • 83
20. Ci'râne'de ganimetlerin taksimi • 84
21. Tebük Gazvesi • 84
22. Arap kabile temsilcilerinin Medine'ye gelişi • 86
23. Bazı bedevî kabilelerin tutumu • 87
24. Hz. Ebû Bekir'in hac emiri tayin edilmesi ve müşriklere son çağrı • 89
25. Vedâ Haccı ve Vedâ Hutbesi • 91
26. Hz. Peygamber'in son günleri, hastalığı ve vefatı • 93

İkinci Bölüm

HZ. PEYGAMBER'İN ŞAHSİYETİ

- I. İsimleri • 99
- II. Dış Görünümü (Şemâil) ve Üstünlükleri (Hasâis) • 100
- III. Ahlâkı • 102
- IV. Günlük Hayatı ve İbadeti • 107
- V. Eşleri ve Çocukları • 111
- VI. Hitabet ve Fesahati • 113
- VII. Siyasî ve Askerî Kişiliği • 119
  - A. Yönetim • 123
  - B. Dış İlişkiler • 127
  - C. Savaş ve Ordu • 132

Üçüncü Bölüm

HZ. PEYGAMBER'İN İSLÂM DİNİNDEKİ YERİ

- I. Kur'an ve Sünnete Göre Hz. Peygamber • 141
- II. İbadet Hayatı ve Hukuktaki Yeri • 149
- III. Örnek Oluşu • 159
- IV. Mucizeleri • 164
  - A. Akli (Manevî) Mucizeler • 165
  - B. Hissî (Maddî) Mucizeler • 166
  - C. Haberî Mucizeler • 168

Dördüncü Bölüm

İSLÂM KÜLTÜRÜNDE HZ. PEYGAMBER

- I. Tasavvuf • 173
- II. Arap Edebiyatı • 177
- III. Türk Edebiyatı • 181
- IV. Türk Hat Sanatı • 188
- V. Türk Musikisi • 196
- VI. Literatür • 199

Dipnotlar • 203

Ek: Hz. Peygamber Devri Kronolojisi • 207

Mekke Dönemi • 207

Medine Dönemi • 208

Kaynakça • 213

Dizin • 219

Editörün Önsözü

Yüce Allah tarafından âlemlere rahmet olarak gönderilen sevgili peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), ilahî dinlerin sonuncusu olan İslâm'ı bütün insanlığa tebliğ etmek üzere görevlendirilmiş son peygamberdir. O, kendisine vahyedilen Kur'ân-ı Kerim'i ve bu doğrultuda İslâm inanç, ibadet ve ahlâk esaslarını bildirip açıklayan ve insanlığa doğru yolu gösteren müstesna bir şahsiyettir. Ona, ehl-i beytine ve ashabına salâtü selâm olsun.

Hz. Muhammed sadece bir peygamber olarak ilahî mesajı aktarmakla kalmamış, aynı zamanda bir beşer, bir aile reisi, bir eğitimci, bir devlet başkanı, bir hâkim ve bir kumandan olarak bu mesajı hayatına yansıtmış ve kendisine inansın veya inanmasın, insaf sahibi herkesin takdir edeceği örnek bir kişilik sergilemiştir. Onun şahsında öksüz ve yetim büyümüş bir çocuk, hayatını kazanmak için ticaretle iştigal eden dürüst bir tâcir, ev işlerinde yardımcı olan bir aile reisi, çocuklarına karşı şefkatli bir baba, namazda dahi sırtına alacak kadar torunlarına düşkün bir dede; Mekke'nin fethi örneğinde görüldüğü gibi, kendisini vatanından ayrılmak zorunda bırakan ve hatta öldürmeye teşebbüs eden azılı düşmanlarını dize getirdiği hâlde onlardan oç almak yerine, onları affetme erdemi gösterebilen bir kumandan; iyilik, doğruluk, hak ve adaletten şaşmayan, görevlendirmede liyakat ve ehliyeti

esas alan, sıkıntısı olanın kendisine kolaylıkla ulaşabileceği âdil bir yönetici; taraftarlarına en güçlü zamanlarında dahi hak, adalet ve merhametten ayrılmamayı tavsiye eden bir lider; toplumda yaygın hâle gelmiş yanlış inanç ve anlayışlara yılmadan sabırla karşı koyan bir mücadele insanı; çocukları ve yetimleri, fakir, güçsüz ve kimsesizleri gözeten, savaş ortamında dahi çocuk, kadın ve yaşlıların hedef alınmamasını isteyen bir merhamet âbidesi; insanların insafına muhtaç hayvanların korunmasını emredip onlara herhangi bir şekilde eziyet edilmesine karşı duran bir insan; karşılaştığı çeşitli zorluk, sıkıntı ve acı olayların neticede Allah'tan geldiğini bileerek yine Allah'a yönelen sabırlı bir kul; verdiği sayısız nimetler karşısında Allah'a layık olduğu şekilde kulluk etmek için olağanüstü gayret gösteren bir insan; dünyanın geçici, âhiretin ise ebedî olduğu şuuruyla dünyada kendisini bir yolcu gibi hisseden, mal, mülk, makam ve mevkiye değer vermeyen, genel olarak cezalandırmak yerine affetmeyi tercih eden, inananlarına bütün insanlığa ve hatta bütün yaratıklara karşı iyiliği, şefkat ve merhameti öğütleyen bir gönül insanı; kısacası Hz. Âişe'nin ifadesiyle Kur'an ahlâkıyla ahlâklanmış ve bunu hayatının her yönüne yansıtmış örnek bir insan modelini görmek mümkündür. Nitekim yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'de Resulullah'ın her yönüyle üstün ahlâkî özelliklerle donatıldığı belirtilerek (el-Kalem 68/4) Allah'ı ve âhiret gününü umanlar için kendisinin "güzel bir örnek" olduğu (el-Ahzâb 33/21) vurgulanmıştır.

Burada bir kısmına işaret edilen üstün özellikleri sebebiyledir ki Hz. Peygamber, on beş asır boyunca bütün müslümanların gönlünde taht kurmuştur. Namazlarda ve günlük hayatın akışı içinde okunan salâtü selâmlar, onun için yazılan ve çeşitli vesilelerle okunan sayısız siyer, mevlid, naat, kaside ve ilahî türü eserler ve daha da önemlisi onun yolunu takip etmek, sünnetine uymak maksadıyla ferdî ve toplumsal hayatta

yaşanan örnek uygulamalar ona, ehl-i beytine ve yakın arkadaşlarına gönülden duyulan sevginin birer ifadesidir. Onun ve yakın arkadaşları olan ashab-ı kiramın gayretleriyle İslâmiyet kısa sürede Arap Yarımadası'nın tümüne yayılmış, ardından devam eden -en geniş anlamıyla- cihat ve fetih faaliyetleri neticesinde eski dünya olarak bilinen Asya, Afrika ve Avrupa'nın önemli bir kısmına hâkim olarak günümüze kadar gelmiştir. Uzun asırlar içerisinde bu geniş coğrafyada oluşan siyasî, sosyo-kültürel, hukukî, edebî, mimarî, askerî, iktisadî ... alanlardaki maddî ve manevî ürünleri ile kalıcı izler bırakan İslâm kültür ve medeniyeti, kimsenin göz ardı edemeyeceği derecede dünya tarihindeki önemli yerini almıştır. Bu bakımdan Hz. Peygamber sadece kendisine inanmaları dolayısıyla müslümanların değil, aynı zamanda tarihin akışını değiştiren ve İslâm medeniyetinin etrafında şekillendiği bir insan olarak müslüman olmayanların da bir şekilde ilgi duyduğu ve gerek Doğu'da gerekse Batı'da hakkında en çok eser yazılan şahsiyetlerin başında yer almıştır.

Peygamberimizin hepimiz için örnek oluşturan hayatının daha iyi anlaşılması yolunda mütevazı bir katkıda bulunacak olan bu kitap *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'nde yayımlanan Hz. "Muhammed" maddesi (c. XXX, s. 408-481) esas alınarak hazırlanmıştır. İlgili maddede Hz. Peygamber'in hayatı, şahsiyeti, İslâm dini ve kültüründeki yeri çeşitli yönleriyle ele alınmış ve okuyucunun Hz. Peygamber'i çok yönlü olarak tanınması amaçlanmıştır. Maddeden bu kitaba alınan muhtelif başlıklar sırasıyla Prof. Dr. Mustafa Fayda, Prof. Dr. M. Yaşar Kandemir, Prof. Dr. İsmail Durmuş, Doç. Dr. Ahmet Özel, Prof. Dr. Bekir Topaloğlu, Prof. Dr. İbrahim Kâfi Dönmez, Prof. Dr. Mustafa Çağrıcı, Prof. Dr. İlyas Çelebi, Prof. Dr. Süleyman Uludağ, Prof. Dr. Mustafa Uzun, Prof. Dr. Muhittin Serin, Yard. Doç. Dr. Nuri Özcan

ve Doç. Dr. Casim Avcı tarafından kaleme alınmıştır. Bu vesileyle emeği geçen hocalarımıza teşekkür ederiz.

Elinizdeki kitap “Giriş” ve dört bölümden oluşmaktadır. “Giriş”te Hz. Peygamber’in doğduğu ve yetiştiği çevre bağlamında kısaca Mekke tarihi ve Arabistan Yarımadası’nın genel durumundan bahsedilmiştir. Hz. Peygamber’in hayatına genel bir bakış niteliğindeki “Birinci Bölüm”de onun peygamberlikten önceki hayatı, İslâmiyet’in doğuşu, Mekke dönemi, hicret, Medine dönemi ve bu arada bizzat katıldığı savaşlar (gazveler) veya görevlendirdiği seriyyeler, çeşitli kabile ve devletlerle ilişkileri, Vedâ Haccı ve vefatı anlatılmıştır. “İkinci Bölüm”de Hz. Peygamber’in şahsiyeti çeşitli açılardan ele alınmıştır. Bu çerçevede Hz. Peygamber’in isimleri, dış görünümü ve kendisine has özellikleri, yüce ahlâkı, günlük hayatı ve ibadeti, aile hayatı, hitabet ve fesahatı ile siyasî ve askerî kişiliği üzerinde durulmuştur. Hz. Peygamber’in İslâm dinindeki yerini konu edinen “Üçüncü Bölüm”de Kur’an ve sünnete göre Resulullah’ın ibadet hayatı ve hukuktaki yeri, örnek oluşu ve mucizeleri incelenmiştir. “Dördüncü Bölüm”de ise İslâm kültüründe tarihi süreç içerisinde Hz. Peygamber’in algılanışı ve onun etrafında oluşan sanat ve edebiyat ürünleri üzerinde durulmuştur. Bu çerçevede Hz. Peygamber’in tasavvuf geleneği ile Arap ve Türk edebiyatı, Türk hat sanatı ve musikisindeki yeri ele alınmış, ayrıca hakkında yazılan bazı temel eserler zikredilmiştir. Kitabın sonuna Hz. Peygamber dönemine dair bir de kronoloji eklenmiştir.

Yukarıda işaret edildiği gibi bu eserin temel referansı *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*’ndeki ilgili madde olduğundan, müstakil bir kitap olarak hazırlanması dolayısıyla, ihtiyaç duyulan bazı hususlar dışında, metne ilave yapılmamış, bilakis kitabın hacmi ve temel kültür dizisinin formatı dikkate alınarak bazı kısımlar özetlenmiş

veya kitaba dahil edilmemiştir. Aynı sebeplerle ilgili maddede metin içinde veya sonunda verilen kaynaklar, zarurî görülmedikçe, burada tekrarlanmamıştır. Bu sebeple okuyucularımızın kitapta merak ettikleri bazı bilgilerin kaynağı ve daha geniş bilgi için adı geçen maddeye ve orada zikredilen bibliyografyaya müracaat etmeleri uygun olacaktır.

Hz. Peygamber'i çeşitli açılardan ele alan ve onun hakkında nispeten çok yönlü bilgi vermeyi amaçlayan bu eserin okuyucularımıza faydalı olmasını diler, görülen hata ve eksikliklerin iletilmesi hâlinde sonraki basılarda memnuniyetle dikkate alınacağını belirtmek isteriz.

Doç.Dr. Casim Avcı